

Motion till riksdagen 2012/13:Kr286

av **Nina Lundström (FP)**

Bastun som kulturarv

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värna bastun som en del av vårt kulturarv.

Motivering

Bastun är en del av vårt kulturarv likaväl som den är en del av Finlands och andra länders kulturhistoria. I Tornedalen i Norrbotten finns en akademi som syftar till att värna bastun som en del av vår kultur. I bastun råder sanningen, In Sauna Veritas, som betyder att det är en plats där alla människor kan mötas på lika villkor, eftersom alla kläder, grader och beteckningar åker av i bastun.

Bastun har lång historia ur många perspektiv. I städerna fanns under medeltid och fram till 1600-talet offentliga badstugor dit män och kvinnor gick tillsammans. I slutet av 1400-talet fanns dokumenterade badstugor i Stockholm, så kallade svettstugor.

I Finland ska bastun gärna ligga vid en sjö och med utsikt från lavarna, men i Sverige hamnade den svenska bastun i källaren och gillestugan. Lagar och regler styr bastuns villkor på olika sätt. Byggnadsskyddslagen i Finland omfattar ibland även bastubyggnader. Kulturarvet värnas.

Bastun som viktig samhällsföreteelse har även varit en riksdagsfråga i perioder. År 1922 började Kungliga pensionsstyrelsen ge bidrag för att bygga folk- och skolbad på minst 28 m² samt bybastuar i byar där det inte fanns skola. Fram till 1945 hade över två miljoner kronor beviljats för färdigställande av över 1 000 bastun. Idag har bastu som företeelse övergått från en nationell allemansrätt till utvecklingen mot ett privat spa.

Bastun som del i vårt kulturarv är beroende av hur lagstiftningen beaktar detta perspektiv. Kommer vi i framtiden att ha kvar bastubyggnader vid sjöar, älvar och hav? Bastubyggnader och sjöbodas ges idag olika innebörd i lagstiftningen, och sjöbodarna och deras existens leder till en rad tolkningar i

Fel! Okänt namn på

kommuner. En del kommuner värnar sjöbodar eller bastu av både kulturhistoriska, näringsmässiga, fritidsinriktade och andra skäl. Det kan till och med vara tillåtet att även i framtiden bada bastu. Andra kommuner ser hinder och problem med både att ersätta gamla till åren komna sjöbodar och att medge bastu. Rökkkanaler (för vedeldad bastu) är generellt sett en mindre administrativ åtgärd i andra sammanhang men inte i detta fall.

Ett sätt att värna byggnaders kulturhistoria är att kunna ersätta en gammal byggnad med en identisk som funnits i decennier eller århundraden när renovering inte är ekonomiskt eller tekniskt sett möjligt. Byggnader som står i ett utsatt läge vid vatten leder till att material skadas under årens lopp. I en del kommuner ges möjligheten att ersätta en byggnad, andra tolkar lagstiftningen annorlunda. Dessa kommuner kan ligga i en och samma region med samma exploateringsstryck.

Många sjöbodar har bastu av tradition, och deras fortlevnad är en del av värnandet av vår kulturhistoria och vårt kulturarv. På sina håll har sjöbodar varit en viktig del av kommunernas eller skärgårdens profil, till mångas glädje då sjöbodar bidrar till bilden av vacker natur och miljö. Vackra bilder av kustrensor, kobbar och skär med en och annan sjöbod används inte minst i reklam för att marknadsföra skärgårdsmiljöer. I bastun har många tankar tänkts och renlighet har gynnat folkhälsan. Många sjöbodar har använts som tvagningsrum med bastu. Det var i bastun vid sjön, älven eller vid havet som man skötte sin personliga hygien och tvättade kläder. Genom att sätta in en eldstad i sjöbodar kunde blöta kläder torkas och tvättas. Redskap och nät kunde torkas och förvaras. Bastun har även använts för att föda barn i och för att till exempel röka skinka. Bastuns kulturhistoriska ställning i vår kultur har inte tydliggjorts och värnats i lagstiftningen. Därmed förhindras denna kulturella och historiska inrättning på sina håll. Tolkningar av bastun som privatiserande inredning har fått större betydelse i beslutsfattande än bastuns långa historiska förankring i vår kultur. Trots att sjöbodar med bastu har funnits långt tillbaka i tiden finns det tecken som tyder på att dessa avstyrks av principiella skäl, oavsett om det handlar om att ersätta gamla befintliga byggnader och ugnar. På så sätt tar man inte vara på en lång kulturhistorisk tradition. Sjöbodar med eller utan bastu, liksom kallbadhus, är del av vår kultur och bör värnas och bevaras för kommande generationer. Hur bastun som kulturarv ska värnas behöver belysas. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2012

Nina Lundström (FP)